

Remissvar om Förbud mot prospektering och nyexploatering av kol, olja och fossilgas (Ds 2021:20)

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen

- tillstyrker de föreslagna lagändringarna för att förbjuda prospektering och nyexploatering av kol, olja och naturgas,
- bedömer att det föreslagna förbudet skulle bidra positivt till förutsättningarna för att uppnå miljömålet Giftfri miljö liksom flera andra nationella miljömål,
- anser att en strikt prövning av undantag från förbudet i samband med utvinning av andra mineral eller koldioxidlagring är viktigt för att säkerställa att undantaget är välmotiverat och att skyddet av människors hälsa, miljö och naturresurser garanteras,
- bedömer att ett svenskt förbud sänder en signal som kan bidra till att stärka trenden gällande innovation och forskning inriktad på övergång till hållbara energilösningar och minskat beroende av fossil råvara inom kemikaliesektorn samt stimulera svenska intressenters deltagande i detta arbete. Ett svenskt förbud kan även medverka till att andra länder fattar liknande beslut.

Synpunkter

Kemikalieinspektionen tillstyrker/stöder de föreslagna lagändringarna för att förbjuda prospektering och nyexploatering av kol, olja och naturgas. Såväl utvinning som användning av fossila råvaror som kol, olja och naturgas är förutom klimatpåverkan förknippat med betydande utsläpp av farliga ämnen till miljön. Exempel är spridningen av olika typer av giftiga metaller och kolväten i samband med gruvbrytning och annan utvinning. Dessutom används stora mängder farliga kemikalier i samband med borrning och så kallad hydraulisk spräckning (eng. fracking) vid utvinning av naturgas eller skifferolja. Exempel på sådana kemikalier är organiska lösningsmedel och biocider, vilka tillsammans med andra biprodukter kan förorena yt- och grundvatten samt mark.

Människor och miljö exponeras också för farliga ämnen som sprids vid förbränning och annan användning av fossila råvaror som kol, olja och naturgas. Exempel på sådana ämnen är kvicksilver, kadmium, svavel- och kväveföreningar samt polyaromatiska kolväten.

Spridningen av farliga ämnen i samband med prospektering, utvinning och användning av kol, olja och naturgas har sammantaget en betydande negativ inverkan på möjligheterna att uppnå miljömålet Giftfri miljö, liksom flera andra nationella miljömål. En utfasning av sådan verksamhet bidrar därför positivt till att uppnå dessa mål.

Kemikalieinspektionen noterar att det kan finnas motiv för det föreslagna undantagen från förbudet, vilka är avsedda att möjliggöra utvinning av andra mineral eller geologisk lagring av koldioxid. Kemikalieinspektionen anser dock att det i sådana fall är viktigt med en strikt prövning för att säkerställa att undantaget är välmotiverat genom att dessa andra mineral är oundgängliga eller har ett stort värde för samhället och att rimliga alternativ saknas. I samband med prövningen ska skyddet av människors hälsa och miljön från exponering för farliga ämnen beaktas, samtidigt som det så långt som möjligt garanteras att förorening av naturresurser som grund- och dricksvatten och jord inte riskerar att uppkomma.

Kemikalieindustrin är en av de största energianvändande sektorerna och står för cirka 12 % av industrins energianvändning globalt, varav energi från fossila bränslen idag är helt dominerande. Fossil råvara som kol, olja eller naturgas utgör också basen för en stor del av de kemikalier som tillverkas. Den omfattande användningen av fossila bränslen och råvara är sammantaget skälet till att kemikalieindustrin bedöms stå för omkring 14 % av världens samlade utsläpp av växthusgaser.

Idag pågår i Sverige och internationellt en teknisk utveckling med inriktningen att minska beroendet av fossila bränslen och fossil råvara vid tillverkning av kemikalier. Denna utveckling omfattar dels övergången till förnybar energi, dels ersättandet av nuvarande fossila råvarubas med andra utgångsmaterial, som exempelvis vissa avfallsfraktioner och restmaterial inklusive biobaserad råvara, samt dels nya process- och syntesmetoder.

I departementspromemorian konstateras att svensk prospektering och nyexploatering av kol, olja och naturgas idag är mycket liten eller närmast obefintlig. Ett svenskt förbud kommer därför att få liten direkt inverkan på såväl energiförsörjning och klimatpåverkande utsläpp som på näringsliv och samhällsekonomi. Promemorian konstaterar samtidigt att ett utvinningsförbud kan vara en signal som stimulerar ökad innovation inom alternativa energilösningar och därmed konkurrenskraftiga företag och näringslivsutveckling på längre sikt. Kemikalieinspektionen delar den uppfattningen och anser att samma sak gäller för innovation, forskning och utveckling gällande övergång till en icke-fossil energi- och råvarubas samt nya tillverkningsprocesser inom kemikaliesektorn. Vidare bedömer Kemikalieinspektionen att utvecklingen bort från utvinning och användning av fossil energi och råvara i kemikaliesektorn är en internationell trend. Ett svenskt förbud skulle bidra till att stärka den trenden samt till att svenska företag och andra aktörer inom forskning och utveckling fortsätter vara aktiva på området. Samtidigt kan ett svenskt förbud medverka till att andra länder tar liknande beslut.

I detta ärende har generaldirektören Per Ångquist beslutat. Urban Boije af Gennäs har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Ulrika Dahl deltagit.

Per Ångquist

Urban Boije af Gennäs

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte signerat.